

Ebelik Öğrencilerinin AIDS Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarını Etkileyen Faktörler

The Factors Affecting the Knowledge and Attitudes of Midwifery Students About AIDS

Emel BAHADIR YILMAZ^a, Ayşegül VURAN^a, Kader AŞAN^a

^aGiresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Giresun, TÜRKİYE

Bu çalışma, 6. Uluslararası 10. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresi'nde (19-21 Nisan 2019, Sivas) sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET HIV/AIDS'li bireylere verilen sağlık bakım hizmetlerinin kalitesini artırmada, mesleki eğitim sürecinde konuya ilişkin almanın yararlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ebelik öğrencilerinin AIDS hakkındaki bilgi ve tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemektir. Araştırmanın örneklemini, Şubat-Mart 2019'da Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü'nde okuyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 181 ebelik öğrencisi oluşturmuştur. Veriler Demografik Bilgi Formu, AIDS Bilgi Ölçeği (ABÖ) ve AIDS Tutum Ölçeği (ATÖ) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ile Bağımsız Gruplarda t-testi, One Way ANOVA testi, Pearson korelasyon testi ve Multiple linear regresyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin toplam ABÖ puan ortalamaları 10,27±4,23 olup, bulaşma yolları boyutunda 2,53±2,60, korunma ve genel bilgi boyutunda 5,87±2,42 ve tedavi boyutunda 1,86±1,76 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin toplam ATÖ puan ortalamaları ise 55,31±9,44 olup, alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde, olumlu tutum için 36,69±6,95 ve damgalama için 18,62±4,30 olduğu belirlenmiştir. Derslerde AIDS hakkında bilgi almak ve yeterli bilgi aldığına inanmak, klinik uygulamaları sırasında AIDS hakkında bilgi almak öğrencilerin ABÖ puanları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir ($p<0,05$). Öğrencilerin buldukları sınıfa göre ABÖ ve ATÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Sonuç olarak, AIDS hakkında eğitim almanın ebelik öğrencilerinin bilgi düzeylerini olumlu etkilediği ancak AIDS hakkındaki tutumlarını etkilemediği belirlenmiştir. Bu çalışma, mesleki eğitimin AIDS hakkındaki bilgi ve tutum düzeylerini geliştirmesi bakımından çok büyük önem taşıdığını ortaya koymuştur.

ABSTRACT It is emphasized that education on the subject is useful in improving the quality of health care services provided to individuals with HIV/AIDS. The aim of this study was to determine the factors affecting the knowledge and attitudes of midwifery students about AIDS. The sample of the study was composed of 181 midwifery students who study in the Midwifery Department of the Faculty of Health Sciences of Giresun University in February-March 2019, and agreed to participate in the study. Data were collected by using Demographic Information Form, AIDS Knowledge Scale (AKS) and AIDS Attitude Scale (AAS). In the analysis of the data, descriptive statistics, Independent Samples t test, One Way ANOVA test, Pearson correlation test and Multiple linear regression analysis were used. It was determined that the mean total mean AKS score of the students was 10.27±4.23; 2.53±2.60 for ways of transmission dimension, 5.87±2.42 for general knowledge and protection dimension and 1.86±1.76 for treatment dimension. The total mean AAS score of the students was 55.31±9.44; 36.69±6.95 for negative attitude dimension and 18.62±4.30 for stigma dimension. Getting knowledge about AIDS from courses and believing on getting enough knowledge, and getting knowledge about AIDS during clinical practices had a positive effect on the AKS scores of the students ($p<0.05$). According to the grade level of the students, the mean scores of AAS and AKS were statistically different ($p<0.05$). As a result of the study, it was determined that having education about AIDS had a positive effect on knowledge about AIDS of midwifery students but not their attitudes towards AIDS. This study revealed that professional education had great importance in improving knowledge and attitudes about AIDS.

Anahtar Kelimeler: Ebelik; öğrenci; AIDS; bilgi; tutum; mesleki eğitim

Keywords: Midwifery; student; AIDS; knowledge; attitude; professional education

Dünyada önemli bir salgın sorunu oluşturan HIV enfeksiyonu ve AIDS'in kontrol altına alınması için yaklaşık son 40 yıldır çalışmalar yürütülmektedir.¹

Yürütülen bu çalışmalarla, 2010 yılından beri AIDS'ten kaynaklanan ölümlerin %34 oranında azaldığı belirtilmektedir.² Ancak veriler, Türkiye'deki

Correspondence: Emel BAHADIR YILMAZ

Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Giresun, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: ebahadiryilmaz@yahoo.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History.

Received: 12 Oct 2020

Received in revised form: 13 Dec 2020

Accepted: 14 Dec 2020

Available online: 23 Feb 2021

2146-8982 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

AIDS vakalarının artışta olduğunu göstermektedir. Sağlık Bakanlığı verileri, Türkiye’de 2011 yılında HIV pozitif kişi sayısının 676 iken 2018 yılında bu sayının 4 katından daha fazla bir artış ile birlikte 3.248 olduğunu göstermektedir.³ Bu vakaların %84’ünü Türk vatandaşlarının oluşturduğu, HIV pozitif olan yabancı uyruklu vatandaşların sayısının oldukça az olduğu bildirilmektedir.

Hastalığın artışıyla birlikte damgalama ve sağlık hizmetlerinden yararlanmayla ilgili sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir çalışmada, AIDS’li bireylerin %30’u damgalama nedeniyle kendilerine sağlık hizmeti verilmediğini ve sağlık hizmeti profesyonelleri tarafından mahremiyet hakkının ihlal edilerek durumlarının üçüncü şahıslara açıklanması şeklinde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.⁴ Sağlık çalışanlarının HIV/AIDS’li bireye yönelik olumsuz tutumlarının, hastalık hakkında yetersiz bilgiye sahip olmalarından kaynaklandığı bildirilmiştir.⁵ Yapılan çalışmalarda, hemşirelerin ve ebelerin konu hakkındaki bilgi düzeylerinin orta seviyede olduğu, büyük çoğunluğunun HIV/AIDS hakkında bilgi elde etme kaynaklarının yetersiz olduğu ve yaklaşık yarısının bulaşma konusunda korku yaşadıkları belirlenmiştir.⁶⁻⁸ Dolayısıyla olumsuz tutumların ortadan kalkması ve yeterli bilgiye ulaşımın sağlanması adına mesleki eğitim sürecinde konuya ilişkin verilecek eğitimin yararlı olacağı söylenebilir.

Öğrencilerle yapılan çalışmalar, onların HIV/AIDS konusunda oldukça olumsuz tutumlara ve yetersiz bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin sadece %44’ünün gelecekte HIV pozitif bir hastayla çalışmak ve %17’sinin bu hastaların vücut sıvılarıyla temas etmeyi içeren cerrahi hemşirelik prosedürlerinde yer almak için istekli oldukları belirlenmiştir.⁹ Diğer bir çalışmada, hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin %31’inin konuya ilişkin damgalamaya sahip oldukları ve %24’ünün HIV/AIDS’li bireye bakım vermek istemedikleri bildirilmiştir.¹⁰ Yine bir başka çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %82’si bu hastaların diğer hastalarla aynı odayı paylaşmamları ve %83’ü diğer hastalardan izole edilmeleri gerektiğini, %25’i bu hastaların başlarına gelen şeyi hak ettiklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir.¹¹ Türkiye’de hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir ça-

lışmada, öğrencilerin %65’i AIDS’li olduğunu bildiği kişiden uzak duracaklarını belirtmişlerdir.¹² Bu çalışmalar doğrultusunda, öğrencilerin genel anlamda HIV/AIDS’li bireylere karşı olumsuz tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

HIV ile ilgili damgalama, hastalığın önlenmesi, bakım ve tedavi hizmetlerine erişimin önünde bir engel oluşturması, ailesel, sosyal ve ekonomik zarara yol açması nedeniyle önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir.⁴ Bu doğrultuda, HIV/AIDS’li bireylere uygun sağlık bakım hizmetinin verilmesinde, damgalama ve hastalığın bulaşmasının önlenmesinde, hastalıktan korunma yöntemlerinin aktarılmasında ebelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin AIDS hakkındaki bilgi ve tutum düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Bu çalışma, ebelik öğrencilerinin AIDS hakkındaki bilgi ve tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla kesitsel ve analitik olarak yapılmıştır. Araştırma, Şubat-Mart 2019’da Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde okuyan ebelik öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü’nde 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenim gören bütün ebelik öğrencileri (n=286) oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme “power analizi” ile hesaplanmış, %95 güven aralığında 0,05 hata payı ile örneklem büyüklüğü 165 (evrenin %58’i) olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 48 birinci, 58 ikinci, 40 üçüncü ve 35 dördüncü sınıf olmak üzere 181 (evrenin %63’ü) ebelik öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Verilerin toplandığı zaman diliminde derse devam eden, araştırmaya katılmak için gönüllü olan, anket ve ölçeği eksiksiz dolduran öğrenciler araştırma kapsamına alınmışlardır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veriler, Demografik Bilgi Formu, AIDS Bilgi Ölçeği (ABÖ) ve AIDS Tutum Ölçeği (ATÖ) kullanılarak toplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu; öğrencinin sınıfı, yaşı, aile yapısı, sosyoekonomik düzeyi, gelir düzeyi, üniversiteye gelmeden önce yaşadığı yer ve coğrafi bölge, anne ve babasının eğitim düzeyi, derslerinde ve staj yaptığı kurumlarda AIDS hakkında bilgi alıp almadığı ve aldığı eğitimleri yeterli bulma düzeyi ve AIDS hakkında daha fazla bilgi almak isteyip istemediği gibi sorulardan oluşmaktadır.

ABÖ; Aydemir ve ark. tarafından geliştirilmiştir.¹³ Ölçek; bulaşma yolları (7 madde), korunma ve genel bilgi (9 madde) ve tedavi (5 madde) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. ABÖ 3'lü Likert tipi bir ölçek olup, 21 maddeden oluşmaktadır. Doğru cevap "1", yanlış ve kararsızım cevapları ise "0" olarak değerlendirilir. 4, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 19. maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan aralığı 0-21 olup yüksek puan, AIDS hakkında bilgi düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bilgi ölçeğinin güvenilirliği 0,76 olarak belirlenmiştir. ABÖ'nün bu çalışmada Cronbach alfa değeri 0,78 olarak belirlenmiştir.

ATÖ; Aydemir ve ark. tarafından geliştirilmiştir.¹³ Ölçek; AIDS'li insanlara karşı olumsuz tutum (12 madde) ve damgalama (5 madde) olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır. ATÖ 5'li Likert tipi bir ölçek olup, 17 maddeden oluşmaktadır. Hiç katılmıyorum cevabı "1" ve tamamen katılıyorum cevabı "5" olarak puanlanmaktadır. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16 ve 17. maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan aralığı 17-85 olup yüksek puan, AIDS hakkında tutum düzeyinin olumlu olduğuna işaret etmektedir. ATÖ'nün Cronbach alfa değeri 0,90 olup, bu çalışmada 0,82 olarak belirlenmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler sınıf ortamında, araştırmacılar tarafından öğrencilere araştırma hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra toplanmıştır. Araştırmaya katılmak için gönüllü olan öğrencilere anket ve ölçekler dağıtılmıştır. Anket ve ölçeklerin doldurulması yaklaşık 15 dk sürmüştür.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan yazılı izin alınmıştır (tarih:

22/02/2019 ve no: 2019/54). Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden, araştırmaya ilişkin bilgilendirme yapıldıktan sonra sözlü onamları alınmıştır. Araştırmanın her evresinde Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'nin ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş ve $p > 0,05$ olduğu için verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler ile değişkenlere göre ABÖ ve ATÖ puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Bağımsız Gruplarda t-testi ile ANOVA testi ("post hoc": Bonferroni test) kullanılmıştır. Kullanılan bilgi ve tutum ölçeklerinin Cronbach alfa katsayıları da hesaplanmıştır. ABÖ ile ATÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi ile multiple linear regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizine, korelasyon analizinde anlamlı çıkan değişkenler dâhil edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,29 \pm 1,33$ olup, %81,2'si çekirdek aile yapısına sahip, %84,5'i sosyoekonomik durumunu orta düzeyde tanımlamış ve %75,7'si gelir durumunun gider durumuna eşit olduğunu bildirmiştir. Üniversiteye gelmeden önce öğrencilerin %44,8'i il merkezinde ve %42,5'i ilçede yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %46,4'ünün annesinin ve %34,3'ünün babasının ilkökul mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin %77,9'u AIDS hakkında bilgi aldığını ve eğitim alanların %45,1'i aldığı eğitimi yeterli bulduğunu; öğrencilerin %32,6'sı staj yaptığı kurumlarda AIDS hakkında bilgi aldığını ve eğitim alanların %54'ü aldığı eğitimi yeterli bulduğunu; bütün öğrencilerin %93,4'ü AIDS hakkında daha fazla bilgi almak istediğini bildirmiştir. Sınıflara göre derslerde konuya ilişkin eğitim alan öğrencilerin oranı sırasıyla 1. sınıfta %68,8, 2. sınıfta %72,4, 3. sınıfta %85 ve 4. sınıfta %91,4'tür. Aynı oransal artış, klinik uygulamalarda konuya ilişkin eğitim aldığını ifade edenler içinde de görülmektedir (sırasıyla %23,4, %15,5, %52,5 ve %51,4). Sınıflara göre

TABLO 1: Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri.

		Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile Yapısı	Çekirdek	147	81,2
	Geniş	27	14,9
	Parçalanmış	7	3,9
Sosyoekonomik Düzey	İyi	25	13,8
	Orta	153	84,5
	Kötü	3	1,7
Gelir Düzeyi	Gelir giderden az	29	16,0
	Gelir gidere eşit	137	75,7
	Gelir giderden fazla	15	8,3
Yaşadığı Yer	İl	81	44,8
	İlçe	77	42,5
	Köy	23	12,7
Yaşadığı Coğrafi Bölge	Ege	20	11,0
	Akdeniz	24	13,3
	Marmara	18	9,9
	Karadeniz	60	33,1
	Doğu Anadolu	7	3,9
	İç Anadolu	28	15,5
	Güneydoğu	13	7,2
	Yurt dışı	11	6,1
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	12	6,6
	Okuryazar	11	6,1
	İlkokul mezunu	84	46,4
	Ortaokul mezunu	28	15,5
	Lise mezunu	31	17,1
	Üniversite mezunu	15	8,3
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	1	,6
	Okuryazar	10	5,5
	İlkokul mezunu	62	34,3
	Ortaokul mezunu	38	21,0
	Lise mezunu	45	24,9
	Üniversite mezunu	25	13,8

eğitim alma oranındaki artış, istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin toplam ABÖ puan ortalamaları $10,27\pm 4,23$ olup, bulaşma yolları boyutunda $2,53\pm 2,60$, korunma ve genel bilgi boyutunda $5,87\pm 2,42$ ve tedavi boyutunda $1,86\pm 1,76$ olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin toplam ATÖ puan ortalamaları ise $55,31\pm 9,44$ olup alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde, olumlu tutum için $36,69\pm 6,95$ ve damgalama için $18,62\pm 4,30$ olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2’de sınıf düzeyine göre öğrencilerin AIDS hakkında bilgi ve tutum puanları görülmektedir. Öğrencilerin buldukları sınıfa göre ABÖ ve ATÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş, 4. sınıf öğrencilerinin bilgi ve tutum puanlarının 2. ve 3. sınıflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (her biri için $p<0,001$). Yapılan analizlerde, diğer sosyodemografik özelliklerin (yaş, aile yapısı, sosyoekonomik düzey, gelir düzeyi, yaşadığı yer, yaşadığı coğrafi bölge, anne ve baba eğitim düzeyi) öğrencilerin ABÖ ve ATÖ puan ortalamalarını etkilemediği belirlenmiştir (her biri için $p>0,05$).

Tablo 3’te öğrencilerin eğitim alma durumlarına göre ABÖ ve ATÖ puan ortalamaları görülmektedir. Derslerinde AIDS hakkında bilgi alan öğrencilerin ABÖ puan ortalamaları ($10,78\pm 3,98$), almayan öğrencilerden yüksektir ($8,45\pm 4,60$) ve aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,002$). Derslerde aldığı bu bilgiyi yeterli bulan öğrencilerin ABÖ puan ortalamaları ($11,93\pm 3,98$), yeterli bulmayan öğrencilerden yüksektir ($9,75\pm 3,78$) ve aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,001$). Staj yaptığı kurumlarda AIDS hakkında bilgi alan öğrencilerin ABÖ puan ortalamaları ($11,86\pm 3,87$), almayan öğrencilerden yüksektir ($9,54\pm 4,18$) ve aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$). Ancak stajda aldıkları bu bilgiyi yeterli bulan ($12,35\pm 3,90$) ve bulmayan ($10,89\pm 3,93$) öğrencilerin ABÖ puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0,147$). Ayrıca, öğrencilerin ATÖ puan ortalamalarını AIDS hakkında aldıkları eğitimlerin etkilemediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Öğrencilerin ABÖ puanları ile ATÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır (Tablo 4). Öğrencilerin toplam ABÖ puan ortalamaları ile ATÖ’nün olumsuz tutum alt boyutu arasında ($r=0,152$, $p=0,041$) ve toplam ATÖ puan ortalamaları arasında ($r=0,167$, $p=0,024$) pozitif yönde ve zayıf düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ABÖ’nün bulaşma yolları alt boyutu ile ATÖ’nün olumsuz tutum alt boyutu arasında ($r=0,271$, $p<0,001$) ve toplam ATÖ arasında ($r=0,239$, $p=0,001$) pozitif yönde ve zayıf düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ABÖ’nün tedavi ve korunma ile genel bilgi alt boyutları ve toplam ATÖ arasında istatistiksel anlamlılıkta bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

TABLO 2: Sınıf düzeyine göre öğrencilerin ABÖ ve ATÖ puan ortalamaları.

Sınıf	AIDS Bilgi Ölçeği				AIDS Tutum Ölçeği		
	Bulaşma yolları	Korunma ve genel bilgi	Tedavi	Toplam ABÖ	Olumsuz tutum	Damgalama	Toplam ATÖ
	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
1 (n=48)	2,64±2,72	5,89±1,82	2,27±1,69	10,81±4,15	36,70±7,30	19,72±3,90	56,43±8,92
2 (n=58)	2,25±2,35	5,15±2,98	1,29±1,73	8,70±4,15	36,48±5,68	16,86±4,60	53,34±8,35
3 (n=40)	1,37±1,86	6,00±2,41	2,05±1,75	9,42±3,58	34,22±6,82	17,70±3,89	51,92±9,37
4 (n=35)	4,14±2,80	6,91±1,70	2,02±1,75	13,08±3,68	39,82±7,53	21,08±3,17	60,91±9,50
p değeri*	<0,001	0,008	0,024	<0,001	0,006	<0,001	<0,001
"Post hoc**	(1-4); (2-4); (3-4)	(2-4)	(1-2)	(1-2); (2-4); (3-4)	(3-4)	(1-2); (2-4); (3-4)	(2-4); (3-4)

*One Way ANOVA uygulanmıştır; **Çoklu karşılaştırmada Bonferroni testi kullanılmıştır; ABÖ: AIDS Bilgi Ölçeği; ATÖ: AIDS Tutum Ölçeği; SS: Standart sapma.

TABLO 3: Öğrencilerin eğitim alma durumlarına göre ABÖ ve ATÖ puan ortalamaları.

	AIDS Bilgi Ölçeği				AIDS Tutum Ölçeği		
	Bulaşma yolları	Korunma ve genel bilgi	Tedavi	Toplam ABÖ	Olumsuz tutum	Damgalama	Toplam ATÖ
	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Derslerinde AIDS hakkında bilgi alma durumu							
Aldı (n=142)	2,65±2,59	6,10±2,23	2,02±1,75	10,78±3,98	36,40±7,05	18,73±4,04	55,14±9,31
Almadı (n=39)	2,07±2,60	5,07±2,88	1,30±1,69	8,45±4,60	37,70±6,55	18,22±5,16	55,92±9,98
p değeri*	0,210	0,017	0,022	0,002	0,299	0,508	0,645
Derslerde aldığı bilgiyi yeterli bulma düzeyi							
Yeterli (n=64)	3,26±2,69	6,26±2,30	2,40±1,84	11,93±3,98	37,28±7,49	19,00±4,46	56,28±9,66
Yetersiz (n=78)	2,12±2,40	5,94±2,18	1,67±1,63	9,75±3,78	35,58±6,62	18,55±3,67	54,14±8,93
p değeri*	0,009	0,403	0,014	0,001	0,156	0,512	0,173
Staj yaptığı kurumlarda AIDS hakkında bilgi alma durumu							
Aldı (n=63)	3,25±2,68	6,38±2,05	2,22±1,86	11,86±3,87	35,71±6,34	18,47±4,22	54,18±8,95
Almadı (n=118)	2,19±2,49	5,64±2,56	1,70±1,69	9,54±4,18	37,23±7,19	18,67±4,37	55,90±9,69
p değeri*	0,010	0,053	0,065	<0,001	0,169	0,768	0,253
Staj yaptığı kurumlarda aldığı bilgiyi yeterli bulma düzeyi							
Yeterli (n=34)	3,08±2,88	6,58±2,00	2,67±1,94	12,35±3,90	36,50±7,37	19,14±3,83	55,64±9,81
Yetersiz (n=29)	3,03±2,51	6,17±2,08	1,68±1,71	10,89±3,93	34,55±5,66	18,27±4,73	52,82±8,01
p değeri*	0,938	0,424	0,038	0,147	0,250	0,423	0,222
AIDS hakkında daha fazla bilgi almak isteyip istemediği							
Evet (n=169)	2,46±2,56	5,83±2,44	1,88±1,75	10,18±4,27	36,55±7,03	18,55±4,33	55,10±9,52
Hayır (n=12)	3,41±2,99	6,50±2,11	1,50±1,97	11,41±3,55	38,66±5,53	19,66±4,03	58,33±7,95
p değeri*	0,223	0,360	0,464	0,333	0,309	0,387	0,253

*Bağımsız örneklerde t-testi; ABÖ: AIDS Bilgi Ölçeği; ATÖ: AIDS Tutum Ölçeği; SS: Standart sapma.

Tablo 5'te regresyon analizi sonuçları görülmektedir. AIDS'in bulaşma yolları hakkında bilgi sahibi olmanın, AIDS'e yönelik olumsuz tutumun ve toplam tutum puanının en önemli yordayıcısı olduğu, ancak ikisi arasındaki ilişkinin oldukça zayıf olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$).

TARTIŞMA

Araştırmada, ebelik öğrencilerinin AIDS'in bulaşma yolları ve tedavisi konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve AIDS'ten korunma ve genel bilgi konusunda orta düzeyde bilgiye sahip oldukları be-

TABLO 4: Korelasyon analizi sonuçları.

AIDS Bilgi Ölçeği	AIDS Tutum Ölçeği			
		AIDS Tutum Ölçeği		
		Olumsuz tutum	Damgalama	Toplam ATÖ
Bulaşma yolları	r değeri	0,271	0,087	0,239
	p değeri	<0,001	0,245	0,001
Korunma ve genel bilgi	r değeri	0,035	0,014	0,032
	p değeri	0,643	0,855	0,671
Tedavi	r değeri	-0,081	0,144	0,006
	p değeri	0,276	0,054	0,940
Toplam ABÖ	r değeri	0,152	0,121	0,167
	p değeri	0,041	0,104	0,024

ABÖ: AIDS Bilgi Ölçeği; ATÖ: AIDS Tutum Ölçeği.

lirlenmiştir. Nijerya'da yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin HIV/AIDS'le ilişkili damgalamayı ve ayrımcılığı azaltmak için yapılacak girişimler konusunda oldukça yüksek bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir.¹⁴ Benzer şekilde, Gana'da yapılan bir çalışmada, hemşirelik ve ebeklik öğrencilerinin HIV testi ve danışmanlığı konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir.¹⁵ Yine Hindistan'da yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin bilgi düzeylerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.¹⁶ Yine Nijerya'da yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin HIV hakkında orta düzeyde bilgiye sahip oldukları bildirilmiştir.¹⁷ Bu çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun AIDS konusunda bilgi aldığını ifade etmesine karşın bilgi düzeylerinin istendik düzeyde olmayışı, öğrencilerin klinik uygulamalarda bu bireylerle karşılaşmamış, yani HIV/AIDS'li bireylere bakım vermemiş olmalarından kaynaklanmış olabilir. Çünkü öğrencilerde bilgi düzeyinin yüksek olmasının, eğitimin yanı sıra klinik deneyimle de ilişkili olduğu saptanmıştır.^{16,18} Sağlık bakım çalışanlarıyla yapılan bir çalışmada da deneyim ve mesleki eğitim arttıkça AIDS'e ilişkin ayrımcılık ve korku düzeyi azalırken, hastalığı kabul düzeyinin arttığı belirlenmiştir.¹⁹

Araştırmada, öğrencilerin AIDS hakkında orta düzeyde olumsuz tutuma ve orta düzeyde damgalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Benzer şekilde, yapılan 2 ayrı çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin HIV/AIDS ile ilişkili orta düzeyde ayrımcı tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.^{14,16} Sırasıyla Suudi Arabistan, İsrail, Kamerun ve Türkiye'de yapılan çalışmalarda, hemşirelik ve ebeklik öğrencilerinin olumsuz tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.⁹⁻¹² Tıp öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %51'inin olumlu tutuma sahip oldukları bildirilmiştir.²⁰ Gana'da yapılan bir çalışmada, hemşirelik ve ebeklik öğrencilerinin HIV testi ve danışmanlığı konusunda olumlu tutuma sahip oldukları belirtilmiştir.¹⁵ Oysaki mesleki yaşamlarında HIV/AIDS'li bireylere bakım verecek olan ebeklik öğrencilerinin olumlu tutuma sahip olmaları, bu bireylerin yeterli sağlık bakım hizmeti alabilmeleri adına önemlidir. Çünkü olumsuz tutuma sahip olan öğrencilerin, bu bireylere bakım verme konusunda da isteksiz oldukları ifade edilmiştir.²¹

Araştırmada, 4. sınıf öğrencilerinin 2 ve 3. sınıf öğrencilerine göre bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu ve daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin buldukları sınıf düzeyi arttıkça HIV/AIDS hakkında sahip oldukları bilgi düzeylerinin arttığı saptanmıştır.²⁰ Bir başka çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça HIV'le ilişkili damgalama düzeylerinin azaldığı ifade edilmiştir.¹⁷ Hemşirelik ve ebeklik öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça HIV testi ve danışmanlığı konusunda bilgi düzeylerinin ve olumlu tutumlarının arttığı bildirilmiştir.¹⁵ Dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin konuya ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olduklarından söz edilmiştir.²² Ancak Ağrı, İstanbul

TABLO 5: Regresyon analizi sonuçları.

AIDS Bilgi Ölçeği	AIDS Tutum Ölçeği									
	Olumsuz tutum					Toplam ATÖ				
	B	SE	β	t değeri	p değeri	B	SE	β	t değeri	p değeri
Bulaşma yolları	0,847	0,267	0,847	3,178	0,002	0,857	0,366	0,236	2,342	0,020
Toplam ABÖ	-0,110	0,164	-0,067	-0,669	0,504	0,010	0,225	0,004	0,042	0,966
R ² =0,275; F=7,281; p=0,001R ² =0,239; F=5,381; p=0,005										

ABÖ: AIDS Bilgi Ölçeği; ATÖ: AIDS Tutum Ölçeği.

ve Mersin illerini kapsayan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin HIV/AIDS'e yönelik tutumlarının sınıflara göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.²³

Sınıf düzeyleri arttıkça, öğrencilerin hem bilgi hem de tutum düzeylerindeki artış, derslerde ve klinik uygulamalarda HIV/AIDS hakkında aldıkları eğitimlerle ilişkilendirilebilir. Çünkü bu çalışmada, AIDS hakkında eğitim alan ve aldıkları eğitimi yeterli bulan öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf düzeyi arttıkça klinikte konuya ilişkin eğitim alan öğrencilerin sayısı da artmıştır. Öyleyse AIDS konusunda hem derslerde hem de klinik uygulamalarda alınan eğitimlerin, öğrencilerin bilgi düzeylerinde artış sağlamada önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, yapılan çalışmalarda konuya ilişkin verilen eğitimin öğrencilerin bilgi düzeylerini artırdığı ifade edilmiştir.²²⁻²⁶

Son olarak, öğrencilerin AIDS hakkında bilgi ve tutum düzeyleri arasında pozitif yönde ve zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, tıp öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin HIV hakkında aldıkları bilgi ve tutum puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bildirilmiştir.²⁰ Yine hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin HIV/AIDS hakkında sahip oldukları bilgi ve tutum düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.²⁷ Ancak hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, eğitimsel müdahale öğrencilerin hem bilgi düzeylerini hem de AIDS'e yönelik tutumlarını anlamlı derecede geliştirmiştir.²⁵ Öğrencilerin tutumlarını geliştirmek için uygulanan müdahale çalışmalarının sadece hastalık hakkında bilgiyi değil, öğrencilerin iletişim becerilerini de geliştiren uygulamaları kapsaması yararlı olabilir. Nitekim Türkiye'de yapılan bir çalışmada, öğrencilerin HIV/AIDS'li bireylere yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir.¹⁸ Bu doğrultuda, öğrencilerin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve eğitim içeriklerinin bu faktörleri de içerecek şekilde oluşturulması, öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde geliştirmede etkili olabilir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, sadece bu örneklem için geçerlidir. Türkiye'deki diğer ebeklik bö-

lümlelerinde okuyan öğrencilere genelleme yapılamaz. Toplanan verilerin doğruluğu, öğrencilerin bildirimlerine dayalıdır.

SONUÇ

Sonuç olarak, araştırmaya katılan ebeklik öğrencilerinin AIDS'in bulaşma yolları ve tedavisi konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve AIDS'ten korunma ve genel bilgi konusunda orta düzeyde bilgiye sahip oldukları, AIDS hakkında orta düzeyde olumsuz tutuma ve orta düzeyde damgalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin AIDS hakkında aldıkları eğitimin bilgi düzeylerini olumlu etkilediği, ancak AIDS hakkındaki tutumlarını etkilemediği, bilgi ve tutum düzeyleri arasında zayıf düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma, mesleki eğitimin öğrencilerin AIDS hakkındaki bilgi düzeylerini geliştirmesi bakımından büyük önem taşıdığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin AIDS'e yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve öğrencilerin olumlu tutum geliştirebilmeleri için çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili ve/rilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Emel Bahadır Yılmaz, Ayşegül Vuran, Kader Aşan; **Tasarım:** Emel Bahadır Yılmaz, Ayşegül Vuran, Kader Aşan; **Denetleme/Danışmanlık:** Emel Bahadır Yılmaz; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Ayşegül Vuran, Kader Aşan; **Analiz ve/veya Yorum:** Emel Bahadır Yılmaz; **Kaynak Taraması:** Emel Bahadır Yılmaz, Ayşegül Vuran, Kader Aşan; **Makalenin Yazımı:** Emel Bahadır Yılmaz, Ayşegül Vuran, Kader Aşan; **Eleştirel İnceleme:** Emel Bahadır Yılmaz.

KAYNAKLAR

- Gökengin D. Türkiye'de HIV enfeksiyonu: hedefe ne kadar yakınız? [HIV infection in Turkey: How close are we to the target?]. *Klimik Dergisi*. 2018;31(1):4-10. [Crossref]
- UNAIDS Data 2018. Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS). Geneva: 2018. Erişim linki: Erişim tarihi: 01/03/2019 [Link]
- Sağlık Bakanlığı. HIV/AIDS İstatistik. [Link]
- Gökengin D, Çalık Ş, Öktem P. Türkiye'de HIV'le ilgili damgalama ve ayrımcılığın analizi: HIV'le yaşayan kişiler için damgalanma göstergesi sonuçları. [Analysis of HIV/AIDS-related stigma and discrimination in Turkey: Results of the people living with HIV stigma index]. *Klimik Dergisi*. 2017;30(1):15-21. [Crossref]
- Bayrak B, Ketten S, Fincancı M. Sağlık çalışanlarının HIV/AIDS olgularına yaklaşımları. [Attitude of health personnel towards people living with HIV]. *Klimik Dergisi*. 2014;27(3):103-8. [Crossref]
- Ndikom CM, Onibokun A. Knowledge and behaviour of nurse/midwives in the prevention of vertical transmission of HIV in Owerri, Imo State, Nigeria: a cross-sectional study. *BMC Nurs*. 2007;6:9. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Akgün-Kostak M, Ünsar S, Kurt-Sadırlı S. Hemşire ve ebelerin AIDS'e karşı tutumlarının belirlenmesi. [Determination of midwives' and nurses' attitudes to AIDS]. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2009;17(2):76-86. [Link]
- Walusimbi M, Okonsky JG. Knowledge and attitude of nurses caring for patients with HIV/AIDS in Uganda. *Appl Nurs Res*. 2004;17(2):92-9. [Crossref] [PubMed]
- Ben Natan M, Dubov D, Raychlin M. Nursing students' willingness to care for human immunodeficiency virus-infected patients in the future. *Nurse Educ*. 2015;40(6):E1-5. [Crossref] [PubMed]
- Iwoi DMW, Nde PF, Yuh E, Kwenti ET, Tshimwanga EK, Achiri DT, et al. Assessment of the level of knowledge, attitude, and practice with regard to care of people living with HIV/AIDS among nursing and midwifery students in Fako, Cameroon. *World Journal of AIDS*. 2017;7(1):1-15. [Crossref]
- Abolfotouh MA, Saleh SAA, Mahfouz AA, Abolfotouh SM, Fozan HMA. Attitudes of Saudi nursing students on AIDS and predictors of willingness to provide care for patients in Central Saudi Arabia: a cross-sectional study. *Int J Nurs Pract*. 2013;1-11. [Crossref]
- Babaoğlu ÜT, Demir G, Biçer S. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumlarının değerlendirilmesi. [Assessment of the knowledge level of students of department of nursing about HIV/AIDS and attitudes toward it]. *Bozok Tıp Dergisi*. 2018;8(1):18-24. [Link]
- Aydemir N, Yakın İ, Arslan H. AIDS bilgi ve tutum ölççeklerinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin sınanması. [Developing AIDS knowledge and AIDS attitude scales and assessing their reliability and validity] *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*. 2018;38(1):73-93. [Crossref]
- Farotimi AA, Nwozichi CU, Ojediran TD. Knowledge, attitude, and practice of HIV/AIDS-related stigma and discrimination reduction among nursing students in southwest Nigeria. *Iran J Nurs Midwifery Res*. 2015;20(6):705-11. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Sambah F, Hormenu T, Ahinkorah BO, Hagan JE, Schack T. Nurses/midwifery trainees' knowledge, attitudes and utilization of HIV testing/counselling service in the central region of Ghana. *Journal of Health Science*. 2018;6:449-60. [Crossref]
- Dharmalingam M, Poreddi V, Gandhi S, Chandra R. Undergraduate nursing students' knowledge and attitude toward people living with human immunodeficiency virus/acquired immunodeficiency syndrome. *International Journal of Advanced Medical and Health Research*. 2015;2(1):22-7. [Crossref]
- Akpotor ME, Emuraye UA, Akpotor OE, Oyi-bocha EO, Oghenerode I, Chigbo CA. Knowledge about HIV and HIV stigma mechanism of nursing students in Southwestern Nigeria. *International Journal of Caring Sciences*. 2018;11(2):819-30. [Link]
- Özazgöl AA, Şendir M, Atav AS, Kızıltan B. Attitudes towards HIV/AIDS patients and empathic tendencies: a study of Turkish undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today*. 2014;34(6):929-33. [Crossref] [PubMed]
- Ledda C, Cicciù F, Puglisi B, Ramaci T, Nunnari G, Rapisarda V. Attitude of Health Care Workers (HCWs) toward Patients Affected by HIV/AIDS and Drug Users: A Cross-Sectional Study. *Int J Environ Res Public Health*. 2017;14(3):284. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Mondal H, Mondal S, Baidya C. Knowledge and attitude toward human immunodeficiency virus infection and acquired immunodeficiency syndrome among Ayurveda medical students: A single institute experience. *Med J DY Patil Univ*. 2017;10(6):548-54. [Link]
- Suominen T, Laakkonen L, Lioznov D, Polukova M, Nikolaenko S, Lipiäinen L, et al. Russian nursing students' knowledge level and attitudes in the context of human immunodeficiency virus (HIV) - a descriptive study. *BMC Nurs*. 2015;14(1):1. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Leyva-Moral JM, Terradas-Robledo R, Feijoo-Cid M, Dios-Sánchez RD, Mestres-Camps L, Lluva-Castaño A, et al. Attitudes to HIV and AIDS among students and faculty in a school of nursing in Barcelona (Spain): A cross-sectional survey. *Collegian*. 2017;24(6):593-601. [Crossref]
- Zeren ŞG, Alıcı D, Ay F. Nursing students' attitudes towards HIV/AIDS: Ağrı, İstanbul and Mersin samples from Turkey. *Education in Medicine Journal*. 2012;4(1):e74-85. [Crossref]
- Toker SO, Küçükylmaz Ü. Ege Üniversitesi Ödemiş sağlık yüksekokulu öğrencilerinin HIV/AIDS bilgi düzeylerinin eğitim öncesi ve sonrasında değerlendirilmesi. [Evaluation of HIV/AIDS knowledge level of the students of Ege University Ödemiş Health School before and after education]. *Ege Tıp Dergisi*. 2001;40(2):91-7. [Link]
- Nanayakkara GN, Choi EO. Effectiveness of AIDS education program on nursing students' knowledge and attitudes in Sri Lanka. *Journal of Nursing Education and Practice*. 2018;8(6):1-9. [Crossref]
- Rai P, Adhikari A, Bajracharya M. Effect of educational intervention on knowledge regarding HIV/AIDS among nursing assistant students of Shree Birendra Hospital, Nepal. *Medical Journal of Shree Birendra Hospital*. 2016;15(1):9-16. [Crossref]
- Li Y, Scott CS, Li L. Chinese nursing students' HIV/AIDS knowledge, attitudes, and practice intentions. *Appl Nurs Res*. 2008;21(3):147-52. [Crossref] [PubMed]